

Årgång 35 | Nr 2 | 2022

PARNASSIA

Föreningen Smålands Flora

Föreningen Smålands Flora

Föreningen startade år 1982.

Medlemsavgift Föreningen Smålands Flora 2023

Medlemsavgift 150 kr

Familjemedlem (utan tidskrift) 25 kr

Avgiften ska betalas senast 2023-01-31

För medlemsavgiften får du möjlighet att delta i föreningens aktiviteter!

Fullbetalande får dessutom *Parnassia* (2 häften om året, tillsammans minst 32 sidor).

Föreningens plusgiro: 66 29 27 -3

Styrelse 2022–2023

Ordförande: Tomas Burén, Adelgatan 11A, 393 50 Kalmar

Tel. 070-356 46 97. E-post: tomas.buren@outlook.com

Vice ordförande: Margareta Edqvist, Syrengatan 19, 571 39 Nässjö

Tel. 070-231 35 82. E-post: margareta.edqvist@telia.com

Sekreterare: Åke Widgren, Ronnebygatan 10, 371 32 Karlskrona

Tel. 070-983 14 49. E-post: cotula@gmail.com

Kassör: Uno Pettersson, Världösvägen 7, 352 51 Växjö

Tel. 070-669 91 22. E-post: uno_p@hotmail.com

Ingela Carlström, Träningsstigen 7, 574 39 Vetlanda

Tel. 070-152 09 69 E-post: ingela.carlstrom@live.se

Per Darell, Rökesvens väg 14, 342 34 Alvesta

E-post: per.darell@gmail.com

Mats Halling, Helgsjö 2, 593 92 Västervik. Tel. 070-549 10 69

E-post: mats.halling@hushallingssallskapet.se

Eric Lundén, Svebiliusgatan 6, 392 34 Kalmar

Tel. 073-766 48 95. E-post: eric.lunden1@gmail.com

Åke Rühling, Humlekärrshultsvägen 10, 572 41 Oskarshamn

Tel. 070-606 86 21. E-post: ake.ruhling@telia.com

Tommy Nilsson, Villagatan 8, 570 80 Virserum. Tel. 070-669 91 22

E-post: tommy@virserum.com

Slåtterblomma
Parnassia palustris

Omslagsbild: Skogsfru i Järstorp. Foto: Conny Askenmo.

Pest eller kolera?

Vattenpest och smal vattenpest, två invasiva främmande arter här för att stanna

▪ Elin Rostedt och Emelie Ström

Fig. 1. Smal vattenpest. Foto: Christian Fischer, SLU.

Introduktion

Vattenpest och smal vattenpest är två främmande invasiva vattenväxter. De är fortfarande på spridning i landet. Den smala vattenpesten, som upptäcktes i Sverige under andra halvan av 1900-talet, är med på EU:s lista med särskilt problematiska invasiva främmande arter (EU-förordning 1143/2014, Naturvårdsverket n.d.). Allmänhetens rapporter är viktiga för att kartlägga spridningen av dessa arter och försöka få stopp på dem.

Vad kännetecknar vattenpestarterna och hur skiljs de åt?

Släktet vattenpest *Elodea* består av tre arter, vattenpest *Elodea canadensis*, smal vattenpest *Elodea nuttallii* och argentinsk vattenpest *Elodea callitrichoides*. I Sverige förekommer vattenpest och smal vattenpest, och de båda vattenpestarterna räknas som invasiva främmande arter (SLU Artdatabanken 2020; SLU Artdatabanken 2022d). Invasiva främmande arter är växt- och djurarter

som har blivit introducerade till landet av människan. De sprider sig snabbt och orsakar skada på ursprungliga ekosystem (Naturvårdsverket n.d.).

Vattenpest och smal vattenpest är fleråriga vattenväxter som växer helt under vatten, bildar täta bestånd och kan bli uppemot 2 meter höga (CABI 2019a; CABI 2019b). De har tunna stjälkar med mörkgröna blad som sitter runt stjälken i kransar om tre. Bladen är tunna, smala och cirka 1 cm långa. Smal vattenpest skiljs från vattenpest genom att den har ännu smalare, längre och spetsigare blad som ofta skruvar sig längs med hela stjälken. Bladen hos smal vattenpest är även böjda bakåt, vilket bladen hos vattenpest inte är. De två arterna trivs i liknande habitat, och föredrar lugna vatten såsom

dammar, sjöar eller långsamt rinnande vattendrag. Vattenpesterna trivs främst i övergödda vatten som är näringsrika. Smal vattenpest klarar av att växa i vatten med högre salthalter än vad vattenpest klarar (CABI 2019a; CABI 2019b).

Historik

Vattenpest och smal vattenpest härstammar från Nordamerika. Fösta fyndet av vattenpest i Europa dokumenterades 1836 från en damm på Irland. Närmre 40 år senare, 1872, observerades arten för första gången i Sverige, i Uppsala (Havs- och Vattenmyndigheten 2016b). Smal vattenpest nådde Europa först på 1930-talet (Edqvist & Karlsson 2007) och första dokumenterade fyndet i Sverige är från 1991 vid Ängbybadet i

Fig. 2. Smal vattenpest.
Illustration: Jakob Robertsson, Typoform.

Fig. 3. Vattenpest.
Illustration: Jakob Robertsson, Typoform.

Bromma (SLU Artdatabanken 2022 d). Hur arterna tog sig till Europa är inte helt klarlagt men troligtvis var det människan som förde hit dem i syfte att pryda dammar eller genom oavsiktlig spridning via sjöfarten (Havs- och Vattenmyndigheten 2016 a; Havs-och Vattenmyndigheten 2016 b). Spridningen av vattenpest sker vegetativt, genom att växtdelar transporteras till nya områden. Eftersom endast små fragment krävs för att etablering ska kunna ske kan både djur och människor bidra till spridningen (Tattersdill 2017).

Populationer av vattenpest går typiskt igenom en cykel där den under flera år finns i mindre mängder, för att sedan explosionsartat expandera innan en kollaps sker och populationen stabiliserar sig till en jämviktsnivå, eller så sker en ny cykel igen av kraftig upp och nedgång (Tattersdill 2017).

Vattenpestens spridning i Småland

I Smålands flora berättas att de första observationerna av vattenpest i landskapet skedde omkring 1890 i Rocksjön, Munksjön och flera diken i Ljungarumsskogen i Jönköpings kommun (Edqvist & Karlsson 2007). Fram till 1919 tillkom enbart en ny lokal, och år 1940 hade det bara hittats vattenpest på cirka 20 lokaler runtom i Småland. Efter 1940 har arten spridit sig snabbt och återfinns nu i alla större avrinningsområden runt om i Småland (se Fig. 4).

Smal vattenpest hittades i Småland först år 2005 och då i sjön Sommen vid Hättebaden i Tranås (Edqvist & Karlsson,

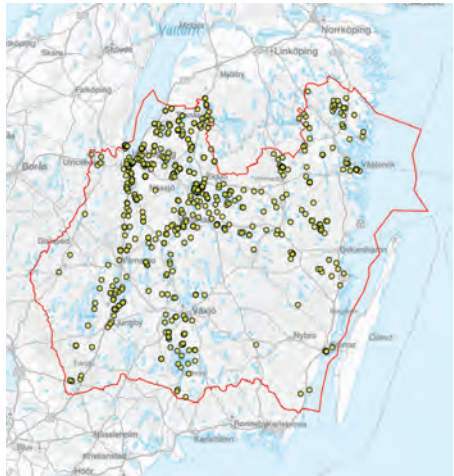

Fig. 4. Kartan visar fynd av vattenpest i Småland (SLU Artdatabanken, 2022 a).

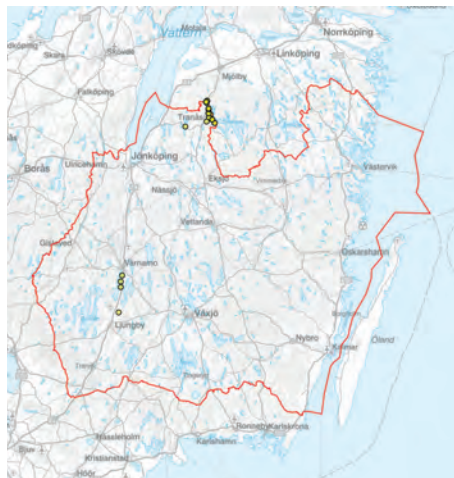

Fig. 5. Kartan visar fynd av smal vattenpest i Småland (SLU Artdatabanken, 2022 b).

2007), och arten har successivt spridit sig i sjön och till Svartåns avrinningsområde uppströms Sommen. Smal vattenpest har efter det hittills påträffats i ett fåtal andra sjöar i landskapet (se Fig. 5).

Exempel Bunn

År 1893 gör fiskeribiologen Filip Trybom undersökningar av sjön Bunn i Jönköpings län. Trybom har skrivit ner sina iakttagelser och fynd och vattenpest finns inte med på hans lista (Trybom 1896). Alltså går det att utgå från att arten inte fanns i Bunn år 1893 (Trybom 1896). I juli 1976 undersöks sjön igen, detta då en trend visar att vattenpest har brett ut sig alltmer i olika sjöar och vattendrag sedan början av 1970-talet. Vid den tidpunkten hittas vattenpest och beståndet i Bunn har blivit mycket stort. Detta har förstört kräftfisket i sjön genom att det påverkar livsmiljön för kräftorna, samt att det är svårt att få ner burarna till botten. På grund av detta undersöks det om gräskarp *Ctenopharyngodon idella* ska inplanteras för att

försöka minska artens utbredning, då gräskarpar är kända för att äta liknande växter. Dock bedöms det vid undersökningstillfället att vattenpest inte är på sådana extrema nivåer att gräskarp behövs planteras in (Institutet för Vatten- och Luftvårdsforskning (IVL) 1976). Idag är vattenpest en vanlig, men inte speciellt dominerande eller problemskapande art, i sjön Bunn.

Dagens situation

Det rapporteras årligen både lokaler där vattenpest dominerar florin i vatten och lokaler där det enbart växer enstaka bestånd av arten, men det finns inga rapporter om stora problem motsvarande det i Bunn på 1970-talet. En större oro finns runt smal vattenpest, då den är med på EU:s lista över invasiva arter samt att

Fig. 6. Sjön Bunn, södra delen. Foto: Magnus Thorell.

den ännu inte har spridit sig till så många vatten i Småland (se Fig. 4). Kanske har vi ännu chans att lyckas förhindra spridningen av smal vattenpest. En hjälpsam faktor för att fastställa spridningen och upptäcka nya fynd tidigt är att privatpersoner rapporterar fynd till exempel Artportalen. Dock kan likheterna mellan de båda arterna bidra till att en del fynd blir felrapporterade, så det är viktigt att bifoga bra bilder vid inrapportering av en ny lokal alternativt att ett verifierande besök görs av experter.

Vad är problemet?

De täta bestånd som vattenpest bildar skapar problem för inhemska arter (Havs- och vattenmyndigheten 2016b). De förändrar habitat för fiskar och kräddor och solljus hindras från att nå botten, vilket påverkar livsmiljön för andra växter. Som tidigare nämnts trivs vattenpest i näringsrika vatten och tar upp näringsämnen från bottensediment. När växterna sedan dör frisläpps dessa näringsämnen och gör att övergödningen ökar vilket i sin tur kan leda till syrebrist i vattnet. Om vattenpesten skapar täta bestånd kan det utgöra hinder för båtliv, fiske och bad (Havs- och vattenmyndigheten 2016b).

Kristina Tattersdill (2017) konstaterar i sin avhandling att vattenpest har en konkurrensfördel gentemot inhemska växter i och med att de kan fortsätta etablera sig sent på hösten, samt börja växa tidigare på våren. Försättningsvis är vattenpest en allelopatisks art, alltså den är skadlig för andra arter, genom att den producerar kemikalier som hämmar

tillväxten av växter som konkurrerar om samma livsmiljö (Tattersdill 2017).

Vad kan man göra?

Det är få fysiska åtgärder som gjorts mot vattenpestarternas spridning i Sverige och den främsta anledningen är förmodligen att det finns en stor risk för ökad spridning då fragment kan hantearas fel (Kyrkander & Örnborg 2010). Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten har tillsammans med SLU Artdatabanken skapat en metodkatalog och i den finns just nu 10 olika metoder listade för att bekämpa vattenpest och smal vattenpest (SLU Artdatabanken 2022c). Bekämpningsmetoderna är gemensamma för de båda arterna.

Informationsspridning verkar vara den metod som i nuläget appliceras mest för att förhindra vattenpestarternas spridning. Att tvätta utrustning och båtar som flyttas mellan områden kan göra stor nytta (Havs- och vattenmyndigheten 2016b).

Tattersdill (2017) påpekar i sin avhandling att allmänhetens kännedom om arterna är mycket viktig. Det skapar förståelse för invasiva arters kraft att förändra miljöer och att vi människor ofta är en bidragande faktorn till dess spridning. Det är också mycket viktigt att vi förstår värdet av habitat som inte har blivit invaderade av främmande arter och försöker skydda dessa (Tattersdill 2017).

Stort tack till Maria Carlsson, Länsstyrelsen Jönköping, för engagerad handledning och inspiration under skrivandet av denna artikel.

Referenser

- CABI. 2019a. *Elodea canadensis* (Canadian pondweed). In: Invasive Species Compendium. *Elodea canadensis* (Canadian pondweed) (cabi.org) Hämtad: 2022-07-15.
- CABI. 2019b. *Elodea nuttallii* (Nuttall's waterweed). In: Invasive Species Compendium. *Elodea nuttallii* (Nuttall's waterweed) (cabi.org) Hämtad: 2022-07-15.
- Edqvist, M. & Karlsson, T. 2007. *Smålands flora*. SBF-förlaget, Uppsala.
- Havs- och Vattenmyndigheten. 2016a. *Smal vattenpest | Elodea nuttallii* Smal vattenpest - Arter och livsmiljöer - Havs- och vattenmyndigheten (>havochvatten.se<). Hämtad: 2022-08-02.
- Havs- och Vattenmyndigheten. 2016b. *Vattenpest | Elodea canadensis*. >https://www.havochvatten.se/arter-och-livsmiljoer/invasiva-frammande-arter/sok-frammande-arter/fakta/vattenpest.html#h-Hurleverde<. Hämtad: 2022-06-07.
- Institutet för Vatten- och Luftvårdsforskning, IVL. 1976. *Förundersökning för utsättning av Gräskarp i sjön Bunn*. Stockholm: Institutet för vatten och luftvårdsforskning.
- Kyrkander, T. & Örnberg, J. 2010. *Åtgärder mot främmande invasiva vattenväxter i sötvatten – kunskapsläget i dag och råd för framtiden*. (Rapport 6373) Stockholm: Naturvårdsverket. ISBN 978-91-620-6373-3.pdf.
- Naturvårdsverket n.d. *Definition av främmande arter*. Definition (>naturvardsverket.se<). Hämtad: 2022-07-15.
- Naturvårdsverket n.d. *Information om EU-förordningen om invasiva främmande arter*. EU-förordningen om invasiva främmande arter (>naturvardsverket.se<). Hämtad 2022-11-07.
- SLU Artdatabanken. 2020. *Vattenpest*. Vattenpest - Artbestämning från SLU Artdatabanken (>artfakta.se<). Hämtad: 2022-08-03.
- SLU Artdatabanken. 2022a. *Fyndkartor för vattenpest*. Fyndkartor - Artfakta från SLU Artdatabanken. Hämtad: 2022-11-07.
- SLU Artdatabanken. 2022b. *Fyndkartor för smal vattenpest*. Fyndkartor - Artfakta från SLU Artdatabanken. Hämtad: 2022-11-07.
- SLU Artdatabanken. 2022c. *Metodkatalog*. Metodkatalog (>invasivaarter.nu<). Hämtad: 2022-08-03.
- SLU Artdatabanken. 2022d. *Smal vattenpest*. Smal vattenpest | SLU Artdatabanken. Hämtad: 2022-07-28.
- Tattersdill, K. 2017. *Exotic invaders in boreal lakes*. Diss. Uppsala. Sveriges lantbruksuniversitet. ISBN 987-91-7760-117-3.
- Trybom, F. 1896. *Sjön Bunn i Jönköpings län*. (Meddelande från Kongl. Landtbruksstyrelsen. N:o 1 år 1896 (N:o 3L)). Norrköping. M. W Wallberg & C:o Boktryckeri.
- Elin Rostedt och Emelie Ström, studenter vid Lunds Universitet och praktikanter på Länsstyrelsen Jönköping under sommaren 2021 samt 2022. Deras främsta uppgift på Länsstyrelsen har varit inventering av invasiva främmande arter i länet, bland annat vattenpestens spridning, vilket har varit en inspiration till skrivandet av denna artikel.

Författarnas E-post:

elin.rostedt@hotmail.se
strom.emelie@telia.com

Smålands Floras årsmöte i Huskvarna 6 augusti 2022

▪ **Uno Pettersson**

Smålands Floras årsmöte hölls i år i Huskvarna-trakten. De 12 deltagarna började med att fika på Brunstorps Trädgårdscafé med en fantastisk utsikt över Vättern. Efter det följde årsmötet vilket som vanligt var snabbt avklarat. Alla vi "gamla" i styrelsen blev omvalda, men inte nog med det. Vi fick in Ingela Carlström i styrelsen, en entusiastisk, kunnig och positiv fältbotanist med erfarenhet av att inventera växter på Öland. Dessutom är hon duktig fotograf, van att hantera Artportalen och hemsidesspecialist. Välkommen Ingela!

Efter årsmötet var det sen dags för exkursioner i det kuperade landskapet syd, norr och nordost om Huskvarna. Guider var Lennart Persson och Magnus Thorell från Botaniska Sällskapet i Jönköping som båda har mycket lång erfarenhet av att botanisera i detta område.

Första stoppet blev i Bråneryd där vi tog oss upp för en brant sluttning och blev rikligt belönade då vi fann oss stå öga mot öga med ett stort bestånd blommande klöversnärja. Enligt uppgift är detta den enda kända nutida växtplatsen i landet för denna underart. Snärjan hade sällskap av skogsklöver, vilket förmodli-

gen är den art som den parasiterar på, äkta johannesört, liten blåklocka, röllika och åkervädd. En bit därifrån stannade vi till i Huskvarna centrum där Lennart visade oss boerstånds och råttsvingel vilka båda är nyinkomna arter som är under spridning. Sen bar det i väg uppför den branta sluttningen tills det slog lock för örnen och vi nådde Huskvarnaber-

Fig. 1. Blommande klöversnärja i Bråneryd.
Foto: Uno Pettersson.

Fig. 2. Klöversnärjan i Bråneryd väckte stort intresse bland årsmötesdeltagarna.
Foto: Uno Pettersson.

gens naturreservat. Vi stannade först i Norra Klevaliden där Magnus och Lennart visade oss ett stort bestånd med den sällsynta och storgväxta fibblan *Hieracium nemorivagum* runt den stora grusparkeringen. Kännetecknande för denna är en mycket luden stjälk och buckliga blad. Den ingår i sektionen savojfibblor och har ännu inget svenskt namn. I närheten tittade vi på grått saltgräs som växte på vägkanten och härifrån var det sen inte långt till Strutsabacken. Längst upp i denna backe med en bedårande utsikt över det omgivande landskapet, förevisades vi en mycket artrik ängsmiljö. Det som väckte mest uppmärksamhet var finnögkontrösten som är en hotad art med få förekomster i Småland. Det var

många som kastade sig ner på marken för att beskåda de vackra blommorna och bladens undersidor med sina långa glandelhår. I sällskap med ögontrösten växte jungfrulin, backnejlika, ängsskallra, sommarfibbla och ljus solvända. Efter ivrigt letande var det någon i gruppen som också lyckades hitta mörk solvända som ju är betydligt mer sällsynt. Inte långt från Strutsabacken ligger IKHP-stugan och med start från denna gick vi in i ett frodigt lundparti med en mycket intressant flora. Bland mycket annat kunde vi beskåda långsvingel, storrams, tandrot, mörk lungört, lundarv, skogsbingel och flädervänderot.

Efter ihärdigt botaniserande var vi rejält hungriga och turligt nog hade vi

Fig. 3. Lennart förevisar boerstånds i Huskvarna.
Foto: Uno Pettersson.

Fig. 4. Studier av savojfibblor i Norra Klevaliden.
Foto: Uno Pettersson.

inte långt till Rudu där lunchen intogs på en restaurang som var omgiven av prunkande äppelträd. På gångavstånd från matstället besöktes sen flera intressanta miljöer där vi bland annat fick se hårkörvel, rödkörvel, lundkardborre, sandlök, duvnäva, harmynta, blåhallon, bergkärel, ryssgubbe och sötvedel.

Nästa mål var Vista kulle och utefter vägen gjordes ett kort stopp vid Gisebo för att beskåda stenfrö med sina porslinsblanka frön. Skogstry och blåsippa växte också på platsen. Utefter vägen mot Vista kulle stannade vi på ett par

ställen och kunde snabbt konstatera att florán här var en helt annan än den vi är vana vid från våra hemtrakter i olika delar av Småland. Kalkgynnade torrmarksarter som brudbröd, buskviol, bergjohannesört, backglím, småfingerört, kungsmynta, harmynta och fältvädd gládde oss storligen. I vägskärningen växte svartbräken, glánsnáva, vispstarr och násselklocka. Upp på kullens topp kom vi inte, men vid parkeringen nedanför visade oss Lennart stor kustruta som han hade hittat då han rekognoiserade inför årsmötesexkursionen. Nu återstod en kort men brant klättring upp till en av dagens målarter nämligen ärtvickern. Den stod där den skulle och vi kunde beundra sex välvuxna exemplar som slingrade sig upp genom täta snår av olika rosor. Den var visserligen inte i blom, men ändå fin att skåda i sin kraftfulla skepnad.

Efter att den officiella årsmötesdagen var avslutad fick deltagarna ett exklusivt erbjudande som de flesta av oss inte kunde tacka nej till. Det gällde att besöka en plats med blommande skogsfru på en hemlig lokal i jönköpingstrakten.

För flera av oss var det första gången vi såg denna praktfulla och mytomspunna orkidé och vi blev sannerligen inte besvikna. Drygt tio stänglar med fullt utslagna blommor mötte oss vid en slingrande liten bäck i skogen. Det var många av oss som föll på knä för att beundra och fotografera denna skönhet.

Sommarkungsljus i Vetlanda

▪ Ingela Carlström

Sommarkungsljus är en växt som bara rapporterats i Artportalen från sex platser i Småland. Den sjätte platsen blev i Vetlanda nu i höst. I Smålands Flora finns också uppgifter om äldre fynd så totalt har växten hittats på nio platser.

Markägare Thomas Gustafsson kontaktade mig för att höra om jag kunde titta på en växt som han trodde var sommarkungsljus. Det fick bli en tur ut till Eckerda och visst var det sommarkungsljus!

Totalt räknade vi in 17 plantor som växte utspridda ett par meter in från kanten av en vallåker som inte plöjts de

senaste tre åren. Vallen hade inte slagits ännu i höst och vid en promenad på ägorna observerade Thomas Gustafsson blommorna som var två till tre decimeter höga, det vill säga något undertryckta efter att ha slagits en gång i somras. Växten kan ha planterats på gården för 5–10 år sedan enligt hustrun Kristina Gustafsson så det är möjligen därifrån den spridits.

Sommarkungsljus, *Verbascum blattaria*, kan bli upp till 100 cm hög. Den hör liksom övriga kungsljus till flenörtsväxter, Scrophulariaceae. Nertill är den nästan kal, men upptill får den

Fig. 1. Skaftade glandler på sommarkungsljus.
Foto: Ingela Carlström.

Fig. 2. Sommarkungsljus i vallåker i Eckerda, Vetlanda kommun. Foto: Ingela Carlström.

väldigt läckra skaftade glandler. Kronan kan vara vit eller gul medan ståndarsträngarna är violetta och ofta har vita hår. Växten kommer från Sydeuropa och Västasien och odlas i Sverige som prydnad.

Vi räknar med att göra återbesök och se om någon planta lyckas återkomma i vallåkern.

Rapporter om sommarkungsljus i Småland

Vetlanda, vallåker i Eckerda, 2022 och Sjukhusparken 1990

Mörlunda, kompostgård, 2019

Nässjö, Hultets industriområde, 2005, 2007, 2008

Tranås, Drumstorp, 2005

Jönköping, Hemstigen, 2005

Västervik, 1913

Kalmar, Barlastholmen, 1909

Alvesta, Skatelöv, primärfynd 1876

Fig. 3. Sommarkungsljus ur Bourdichon, J. 1508. *Grandes Heures Anne de Bretagne*.

Djupaskuran-Lillån, ett av årets nya naturreservat i Småland

▪ Ingela Carlström

Fig. 1. Djupaskuran. Foto: Ingela Carlström.

Under året har fem nya naturreservat bildats i Småland. Tre i Jönköpings län, ett i Kronobergs län och ett i Kalmar län. I september besökte jag tillsammans med min man Djupaskuran-Lillåns naturreservat i Vetlanda kommun.

Under året har fem nya naturreservat bildats i Småland. Tre i Jönköpings län, ett i Kronobergs län och ett i Kalmar län. I september besökte jag tillsammans med min man Djupaskuran-Lillåns naturreservat i Vetlanda kommun.

Djupaskuran-Lillån är drygt 80 hektar stort. Det är en dramatisk natur som möter oss när vi tar oss in i via Höglandsleden som passerar genom om-

rådet. Själva skuran har lodräta bergväggar som är uppåt 20 meter höga. Nästan direkt hittar vi svartbräken och grönbräken som växer på bergväggarna. Svart trolldruva dyker också upp i själva skuran och lyser fint med blanka, svarta frukter. Det är bitvis ganska svårt att ta sig fram och kängor hade varit bättre än stövlar för att ha lite stöd för vristerna i den steniga terrängen i skuran.

Fig. 2. Skogsvicker, *Vicia sylvatica*.
Foto: Ingela Carlström.

Fig. 3. Svart trolldruva, *Actaea spicata*.
Foto: Ingela Carlström.

Skogen består till större delen av grandominerad barrblandskog men det finns även delar där tall dominerar. Skogen har basisk påverkan från berggrunden, så kallad kalkbarrskog, och därför finns det en rik mykorrhiza (svamptrådar och växrötter som lever i symbios) som gynnar ovanliga svampar. Taggsvamparter trivs bra här och man har bland annat hittat bitter taggsvamp, raggtaggsvamp, koppartaggsvamp och

orange taggsvamp. Den enda taggsvampart vi lyckas hitta är fjällig taggsvamp/motaggsvamp.

År 2008 hittades bombmurkla här, vilket är det enda kända fyndet i Småland, men den lyckas vi inte hitta idag. Vi hade dock turen att få se den i Jokkmokk tidigare i år så vi får återkomma nästa år och leta vidare.

Efter att ha passerat Djupaskuran går vi längs Lillån och tvingas korsa den

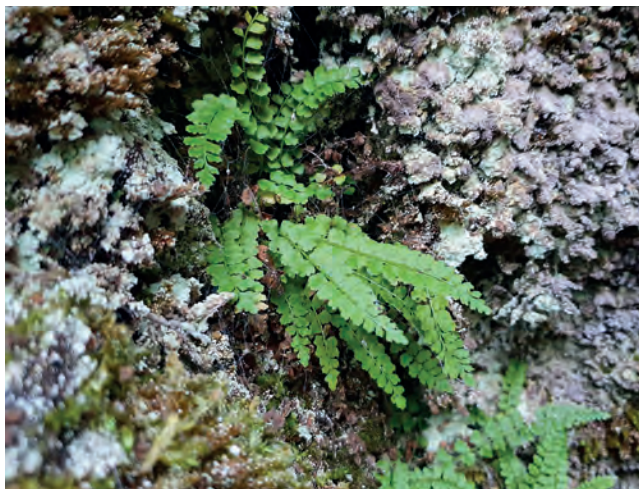

Fig. 4. Grönbräken, *Asplenium viride*.
Foto: Ingela Carlström.

Fig. 5. Citronskål,
Bisporella citrina.
Foto: Ingela Carlström.

ett antal gånger på grund av nedfallna träd som försvårar vår vandring. Det är besvärlig terräng eftersom vi inte går längs någon stig utan följer ån och dess spännande natur. Rätt vad det är lyser det grönt och det är vårärtens vackra blad överst och mörk lungörts sträva blad därunder som står för grönskan. Även skogsvicker och underviol tittar fram med gröna blad, medan dvärghäxörtens blad börjar tappa färg och lyser gulvita.

I slutet av vår vandring klättrar vi uppför stenig mark och möter tallbarrskog. Där finner vi vanlig tallört, björkpyrola och klotpyrola, men tyvärr inte de taggsvampar vi hoppades hitta trots att vi letar på flera inrapporterade koordinater. När vi når skogsbilvägen dyker citronskål upp och glädjer oss med sin vackra färg och vi ser mattlumner och gullhorn. Vi hittar även en mycket kraftig fingersvamp som vi dessvärre inte lyckas artbestämma.

Fig. 6. Bockspindling,
Cortinarius traganus.
Foto: Ingela Carlström.

Det blir en bra bit att gå tillbaka längs först grusväg och sedan landsväg, men solen lyser och höstfärgerna är nästan bedövande vackra. Dessutom blir det en bonus när jag får syn på spenslig ullört i ganska riklig mängd längs vägkanten. Den är inte jättevanlig i Vetlanda. Även backnejlika och bergmynta blommor med några sena blommor och vandreringen avslutar vi i sällskap med en mindre guldvinge. En mycket fin och spännande dag och en plats som vi absolut kommer att besöka igen!

Fig. 7. Fjällig taggsvamp/motaggsvamp, *Sarcodon imbricatus/squamosus*. Foto: Tommy Carlström.

Nya naturreservat i Småland 2022

Källa: >skyddadnatur.naturvardsverket.se<

Jönköpings län

Djupaskuran-Lillån, Vetlanda kommun

80 hektar. Berggrunden är basisk och det är bitvis väldigt stenigt samt blockigt. Terrängen är dramatisk med brant nedskurna raviner. 19 rödlistade svamparter och kärlväxter med rik artdiversitet.

Rödjan, Värnamo kommun

20,9 hektar, lite svårtillgängligt område med bokskog, hålträd, mycket död ved och blockrikt. Åtta fladdermusarter har hittats, varav tre rödlistad. Rik kärlväxtflora med arter som blåsippa, tandrot, skogsbingel, hässlebrodd och springkorn.

Furulid, Aneby kommun

94 hektar. Har i första hand bildats av kommunen för att ge människor möjlighet att komma ut i tätortsnära natur. Till största delen skog som brukats av människor sedan lång tid tillbaka. Reservatet ska skötas så att naturvärdena ökar.

Kalmar län

Pauliströmsåns nedre dalgång, Hultsfreds kommun

174 hektar. Strida, blockrika strömmande sträckor med kvillområden omväxlande med lugnflytande partier och översvämningsvåtmarker. Bestånd av flodpärlmussla och öring. Utter finns i området och bland kärlväxterna återfinns bl.a. safsa och ag. Flera nyckelbiotoper och områden med höga naturvärden.

Kronobergs län

Krokstorp, Uppvidinge kommun

24,5 hektar uppdelat på två delområden. Kalkbarrskog och lång trädkontinuitet med förutsättningar för hotade svampar och växter.

Första djungelgurkan i Småland

▪ Martin Sjödahl

Fig. 1. Djungelgurka *Melothria scabra* 2022-08-23. Foto: Uno Unger.

Jag anmäler härmed djungelgurka, *Melothria scabra*, som ny för Småland, Sverige och såvitt jag vet även Norden. Arten hittades i ett exemplar i början av augusti 2022 på Aringsås soptipp i Alvesta.

Djungelgurka

Melothria scabra kallas på svenska djungelgurka (svensk kulturväxtdatabas). Ibland ser man även andra namn till exempel mexikansk minigurka, mexikansk musmelon eller cucamelon. Den kommer ursprungligen från Syd- och Mellanamerika. Den är perenn och har liksom vissa andra gurkväxter, rotknölar.

Den är däremot frostkänslig och klarar sig inte ute på våra breddgrader. I Sverige odlas den därför främst som annuell, även om det är möjligt att övervintra rotknölar. Djungelgurka är en klängväxt liksom till exempel gurka och hundrova som den påminner om. De flikiga bladen är lite mindre än på till exempel vanlig gurka. När man hittar djungelgurka är man direkt säker på att det är en gurkväxt. Arten har olika han och honblommor. Frukterna ser ut som mycket små vattenmelon, ovala 3–4 centimeter stora. Frukterna är syrliga och krispiga, fullt ätbara men ingen fantastisk smakupplevelse enligt min uppfattning.

Hur gick det till ?

Som utgångspunkt till fyndet bör det förklaras att min sambo i sina odlingar av tomat, paprika, gurka med mera, i år även odlade ett par plantor av djungelgurka i krukor i uterummet och på altanen hemma. Jag hade därför bekantat mig med växten.

Den 8 augusti åkte jag till soptippen för att slänga skräp. När jag ändå är där, kollar jag naturligtvis, som den soptippsbotanist jag är, runt lite på de områden som ser ut att ha intressant vegetation. På baksidan av en flack kulle hittade jag något som jag inte kände igen, eller gjorde jag det? Det likande ju de djungelgurkor som min sambo odlar. Växten var dock ganska outvecklad utan både blommor och frukter. Den 19 augusti besökte jag platsen igen och

kunde nu se blommor. Jag kontaktade nu virtuosen bland soptippsbotanister, Erik Ljungstrand. Efter ett tag hade jag övertygat honom om att detta var något alldeles speciellt. Några dagar senare hade Erik sammankallat Uno Unger & Eva Andersson som begav sig till Alvesta från Göteborg. Från Östergötland anslöt Anders Svenson. Tillsammans kunde vi konstatera att det utan tvekan handlade om en växt i släktet *Melothria* och att det mycket troligt handlade om just djungelgurka. Det var utmärkt att kunna visa och jämföra med min sambos odlade referensexemplar.

Erik tog en av de två grenarna som belägg. Belägget förvaras nu i herbariet i Göteborg. Efter granskning kunde han fastslå att detta är *Melothria scabra*, även om han i princip inte kunde utesluta

Fig. 2. Honblomma. Foto: Martin Sjö Dahl.

Fig. 3. Hanblomma. Foto: Martin Sjö Dahl.

Fig. 4. Lyckliga botanister får se djungelgurkan 22-08-23. Från vänster Uno Unger, Erik Ljungstrand, Eva Andersson & Anders Svensson. Foto: Martin Sjö Dahl.

några amerikanska *Melothria*-arter som det saknas referensmaterial för i herbariet i Göteborg.

Frosten gick hårt åt djungelgurkan redan i september, men den kom igen och gick att se in i oktober. Djungelgurkan besöktes under hösten av sop-tippsbotanister från när och fjärran, bland annat från Malmö, Gotland och Uppsala.

Hur hamnade då djungelgurkan på soptippen i Alvesta? Det rör sig om antingen övervintrande rotknölar eller frösådd. Det är svårt att veta vilket. I nära anslutning fanns både frösådda växter

som tomat, pumpa, jättepumpa och gyllenbär men även växter som sannolikt kommit från rotutkast. Djungelgurka är ingen vanlig växt i odling, och frön finns sällan i det ordinarie sortimentet i vanligare varuhus. Men fröpåsar finns att beställa till exempel från Impecta & Weibulls på nätet. Så fler fynd kan vi nog förvänta oss framöver.

Vad hittar man på soptippen i Alvesta?

När jag ändå skriver denna notis vill jag passa på att beskriva soptippen i Alvesta som botanisk lokal. Soptippen är numera täckt och idag fungerar den som en återvinningsstation. Den består av stora ytor som domineras av kanadensiskt gullris, nässlor, tistlar och vindor. I dessa triviala och igenväxande ytor kan man hitta enstaka bestånd av konkurrenskraftiga perenna arter till exempel *Aster* och jordärtskocka. Även stor kardborre förtjänar att nämnas, den är vanlig på soptippen. På tippen trivs vildsvin som säkert bidrar till spridningen. I närheten av det mer aktiva området närmast ingången där lokalbefolkningen slänger sitt avfall sker en del omrörning i marken och kompostering. Det är här man numera kan göra intressanta fynd. Under 2022 finns 154 växter noterade från soptippen.

Författarens E-post:

lottamartin@gmail.com

Strimklöver i Kalmar

▪ Tomas Burén

Den 21 juni i år cyklade jag förbi polis-
huset, mellan Erik Dahlbergs väg och
Galggatan i Kalmar. Öster om huset
finns en stenlagd yta med fem plan-
teringar med gräs och några träd. Jag
stannade till för att se om det fanns
rättsvingel *Vulpia myuros* – som numera
finns lite överallt i Kalmar – även i dessa
torra gräsytor. Det gjorde det, men mer
intressant var en vissnen växt som jag är
väl bekant med från Öland: strimklöver
Trifolium striatum. Den visade sig före-

komma mer eller mindre rikligt i samt-
liga fem planteringar.

Strimklöver är mycket ovanlig i Små-
land. Jag har aldrig sett den i Kalmar tidi-
gare, men Jan-Olof Petersson har rappor-
terat den från norra delen av staden 2008.
Dessutom finns några äldre fynd. För övrigt
finns nyare uppgifter från Ödängla i Möns-
terås kommun 1995–2005, en uppgift från
Vetlanda kommun 2018, samt en uppgift
från Idö i Västerviks kommun 2005. Utöver
detta finns ett antal äldre fynd.

Fig. 1. Lokalen med de fem planteringarna. Foto: Tomas Burén.

Fig. 2. Överblomnad strimklöver i en av planteringarna.
Foto: Tomas Burén.

Efter torkan 2018 fullkomligt exploderade strimklöver på Öland. Där man en del andra år fått leta ordentligt för att hitta arten var den nu närmast marktäckande över stora ytor. Historien bakom den nu upptäckta förekomsten i Kalmar är okänd. Eftersom den förekom i alla de fem planteringarna känns det mer sannolikt att den kom dit i samband med anläggandet än att den har hamnat där genom spridning från Öland. Jag har inte studerat de här planteringarna närmare tidigare så den kan ha funnits där några år utan att upptäck-

as. Det är ju ingen växt man lägger märke till på långt håll.

Det finns anledning att spana efter strimklöver i torra betesmarker och gräsmattor. Om den kommit till den här platsen i samband med anläggandet kan ju samma sak ha skett på fler ställen.

Strimklöver är en rätt oansenlig växt, men den är inte svår att känna igen. Närmast kan den förväxlas med harklöver *Trifolium arvense*, som oftast är något mer upprättväxande och har mjuka gråludna blommhuvuden i fruktstadiet. Eftersom båda arterna fanns på den här lokalen var det lätt att jämföra.

Råd till författare

Parnassia utkommer i maj och december. Artiklar och notiser skickas senast 1 april respektive 1 november till Tomas Burén eller Åke Widgren (se nedan) för att komma med i ett visst häfte.

Det är enklast om du skickar texten med e-post och gärna skriven i Word. Men det går också utmärkt att skicka texten på papper (läs då korrekturet extra noga så att allt blir rätt avskrivet).

Skicka gärna med förslag till bilder – teckningar, kartor eller foton av växter, miljöer, personer. Digitala bilder fungerar smidigast. Digitala foton måste ha hög upplösning och helst vara i formaten .tif eller .jpg.

Välkommen med dina bidrag till *Parnassia*!

Redaktörer:

Tomas Burén, Adelgatan 11A, 393 50 Kalmar.

Tel. 070-356 46 97. E-post: tomas.buren@outlook.com

Åke Widgren, Ronnebygatan 10, 371 32 Karlskrona.

Tel. 070-983 14 49. E-post: cotula@gmail.com

Kjell-Arne Olsson, Evavägen 32 H, 296 32 Åhus

Tel. 073-745 49 94. E-post: kjellarneolsson87@gmail.com

Äldre nummer av *Parnassia* säljes

Beställ hos Margareta Edqvist, tel. 070-231 35 82

E-post: margareta.edqvist@telia.com

Föreningen Smålands Flora på Internet

Föreningens hemsidaadress >www.smalandsflora.com<

Föreningen finns även som en Facebookgrupp. Vi hoppas att den ska bidra till ett ökat intresse för botanik i landskapet, och att vi får fler engagerade medlemmar i föreningen.

Facebookgruppen heter **Smålands Flora**.

Sid 1

Elin Rostedt & Emelie Ström

Pest eller kolera? Vattenpest och smal vattenpest,
två invasiva främmande arter här för att stanna

Sid 7

Uno Pettersson

Smålands Floras årsmöte i Huskvarna 6 augusti 2022

Sid 10

Ingela Carlström

Sommarkungsljus i Vetlanda

Sid 12

Ingela Carlström

Djupaskuran-Lillån, ett av årets nya naturreservat i Småland

Sid 16

Martin Sjödahl

Första djungelgurkan i Småland

Sid 19

Tomas Burén

Strimklöver i Kalmar

